

Savaşta Hayatta Kalan Kadınlar (*) Şahika Yüksel

(*) Bu makalenin bir versiyonu ilk olarak VIII. ECOTS, Berlin'de 22-25 Mart 2003'te sunuldu.

Türkçe çeviri: Suzan Saner

Kadınlar ve çocuklar şu anda dünya çapında yürütülen savaşların başlıca hedefleridir. Profesyonel kariyerleri boyunca, her klinisyenin savaş travması geçirmiş, sığınma talebinde bulunan mülteci, kadın savaş gazileri veya gazilerle evli kadınlar veya aktif görevde olan erkeklerle bazı temasları olması muhtemeldir. Modern savaşta kayıpların çoğu sivildir. Bu yazı savaşın dünyadaki kadınlar üzerindeki etkisini araştırıyor. Kadın ve askerlik yapan kadınlar da dahil olmak üzere çocukların hayatlarındaki fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkilerini inceliyor.

Hedefler

1. Öğrenci, kadınların ordudaki mevcut deneyimlerini tartışabilmelidir.
2. Öğrenci, savaşın, savaş bölgelerindeki yoksul kadınlar üzerindeki etkisini tartışabilmelidir.
3. Öğrenci, savaş sırasında cinsel şiddetin etkisini tanımlayabilmelidir.
4. Öğrenci, savaş bittiğinde ailelerine dönen gaziler üzerinde muharebenin potansiyel etkisini tartışabilmelidir.

Bu makalenin bir versiyonu ilk olarak VIII. ECOTS, Berlin'de 22-25 Mart 2003'te sunuldu.

Bu makalenin başlığının "Hayatta Kalan Kadınlar" olması şaşırtıcı değil. Kadınların tarih boyunca cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıkları bilinen bir gerçektir. Kadınlar hayatın her alanında birçok zorluk yaşarlar: evde, sokakta ve kamusal alanda.

DSÖ 2001 raporuna göre:

- Her yıl 500.000 kadın hamilelik sırasında veya doğum yaptıktan sonra ölmektedir.
- 20 milyon kadın doğum ile ilgili nedenlerle engelli oluyor.
- Dünyadaki tüm gebeliklerin üçte biri (yılda 80 milyon) istenmeyen gebeliklerdir.
- Her yıl yapılan kürtaj sayısı 50 milyon, 78 bin kadın ise kürtaj nedeniyle ölüyor. Bunların dörtte biri 15-19 yaşları arasındadır.
- Her yıl 2 milyon çocuk öldürülüyor ve bir milyon çocuk yetim kalıyor ya da ailelerinden ayrı kalıyor.
- 4 milyon kadın fuhuşa zorlanıyor.
- Dünyada her üç kadından biri dövülüyor, tecavüze uğruyor veya tacize uğruyor.
- Gelişmekte olan ülkelerde her yıl beş bin kadın namus uğruna akrabaları tarafından öldürülüyor.

- Çocuk istismarı söz konusu olduğunda, seçilmiş ülkelerden elde edilen veriler, kadınların yaklaşık %20'sinin çocukken cinsel istismara uğradığını göstermektedir.
- Rapora göre, kadınlar genellikle evde ve tanıdık ortamlarda en büyük riskle karşı karşıyadır. Cinayet nedeniyle ölen kadınların neredeyse yarısı şimdiki ya da eski kocaları ya da erkek arkadaşları tarafından öldürülüyor.

Dünyada her üç kadından biri dövülüyor, tecavüze uğruyor veya taciz ediliyor.

DSÖ'nün 2001 raporundan daha fazla örnek sunulabilir. Sadece kadınların yaşadığı zorlukları sayacak olursak çok uzun bir listemiz olur. Bu makale, çok yakın zamanda yaşadığımız savaşın ve genel olarak militarizmin kadınlar ve ruh sağlıkları üzerindeki etkisinin tartışılmasıyla sınırlı olacaktır.

Kadınlar, savaşın unutulmuş yüzü

Savaşların kesinlikle hem erkekler hem de kadınlar, askerler ve siviller, canlı ve cansız doğa üzerinde etkisi vardır. Bombalar ayırım gözetmeksizin binlerce insanı öldürür. Rakamlar, tüm savaş kayıplarının %90'ının sivil olduğunu gösteriyor.

Erkekler savaş için, kadınlar da savaşçının yeniden yaratılması için eğitilmelidir (Nietzsche 1885).

Ama bu konuyu seçmemin sebebi son zamanlarda tanık olduğumuz bir fenomen olması değil. Krizler sadece yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmakla kalmaz, aynı zamanda var olan sorunları da şiddetlendirir. Kadınların ev içi ve kamusal alanda yaşadıkları ayrımcılık ve buna bağlı travmalar kesinlikle savaş zamanlarında daha belirgindir.

Rakamlar, tüm savaş kayıplarının %90'ının sivil olduğunu gösteriyor.

Savaşın tehlikeleri sadece kısa vadede ortaya çıkmaz ve fiilen gerçekleştiği dönemle sınırlı değildir. Eski savaşlarda yaygın olarak kullanılan bir yöntem olan ekin yakma, günümüzde çok daha kapsamlı ve sistemli bir şekilde kullanılmaktadır. Mevcut savaş stratejilerinin temel amacı, sivillerin temel ihtiyaçlarına sistematik olarak zarar vermektir. Altyapı, su kaynaklarının kirlenmesi, hastanelerin, enerji kaynaklarının, iletişim ağlarının, gıda üretim ve dağıtım sistemlerinin tahrip edilmesi gibi yöntemlerle tahrip ediyor. Sivilleri hedef almayı ve şehirleri bombalamayı içeren askeri stratejilerdeki değişiklikler, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Körfez Savaşı'nda ve eski Yugoslavya'daki savaşta gözlemlendi.

Mevcut savaş stratejilerinin temel amacı, sivillerin temel ihtiyaçlarına sistematik olarak zarar vermektir.

Toplumların siyasi, ahlaki ve ekonomik dengesini önemli ölçüde sarsan savaşların yol açtığı tahribat, sadece bireylerin beden ve ruh sağlığını kapsamamaktadır. Birçok karmaşık entelektüel, duygusal ve etik sorunu içerir. Belki de Goldstein'in *Savaş ve Toplumsal Cinsiyet* (2001)'te belirttiği gibi, "toplumsal cinsiyet rolleri hiçbir yerde savaşta daha belirgin değildir". Cinsiyetlendirilmiş savaş rolleri neredeyse evrenseldir çünkü erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliği neredeyse evrenseldir. Savaş, günlük yaşamı, toplumsal cinsiyet

rollerini ve tüm dinamikleri aileden tüm ülkeye kadar her düzeyde etkiler. Savaşla karşılaşma, toplumsal cinsiyet ilişkilerini yeniden şekillendirir. Çeşitli yazarlar uzun zamandır “Savaşın toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkları yoğunlaştırdığını ve güçlendirdiğini” savunuyorlar.

Savaş, toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsiyete dayalı ayrımları yoğunlaştırır ve pekiştirir. (J. S. Goldstein, Savaş ve Toplumsal Cinsiyet)

Bu yazıda savaşın farklı rol ve konumlardaki kadınlar üzerindeki etkisi tartışılacaktır:

- Kadın gaziler
- Diğer savaş hizmetlerinde sorumluluk alan kadınlar: Hemşireler, gazeteciler, işçiler vd.
- Kocaları askerde olduğu için ailelerinin geçimini sağlayan yoksul kadınlar
- Akıl hastası kadın hastalar
- Mayınların kadın kurbanları
- Savaş dulları
- Travma geçiren kocaların eşleri
- Savaş dulları
- “Düşmanın kadınlarına” karşı bir silah olarak tecavüz
- Savaş ve fuhuş
- Mülteci kadınlar

Savaş zamanı hizmetlerinde yer alan kadınlar

Kadınlar tarih boyunca savaş alanından dışlanmışlardır. Bunun nedenleri arasında, kadınların savaş alanında yaralı asker görmeye dayanamamaları, saldırganlık düzeylerinin düşük olması, savaş ve öldürmenin temel zorunluluğunu yerine getirememelerinin kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle kadınlar askeri meslekler için uygun olmayan olarak tanımlanmıştır. Diğer bir argüman ise, kadınların anne olmak için doğdukları için doğal olarak pasifist olduklarıdır. Bu görüşler her zaman doğru ve geçerli midir?

Kadınların öldürmeye karşı farklı tutumları mı var?

Ankette “Bir başkasının canını almayı haklı mı buluyorsunuz / haksız buluyor musunuz?” sorusu birçok ülkede çeşitli durumlarda soruldu. Aşağıdaki yüzdeler her durum için “haklı” dedi:

	Erkek %	Kadın %
Birisi soğukkanlılıkla cinayet işlediğinde	51%	38%

Öz-savunmada	82%	68%
Bir savaşta savaşırken	82%	75%
Her iki cinsiyet de, 7 puanlık (K) mütevazı bir cinsiyet farkıyla, öldürme bağlamı olarak savaşa en güçlü toplumsal onayı veriyor.		

Kadınların erkek kılığında savaflara katıldığını biliyoruz. Toplu gömmelerde askerler üniformaları ile defnedilebilmekte, dolayısıyla kadın askerlerin varlığının ölümlerinden sonra dahi tespit edilememesi mümkün olabilmektedir.

Pek çok yazar, kadınların yeterince güçlü olmadığı veya korunmaları gerektiği yönündeki görüşleri desteklememektedir. Ataerkil kültürlerin kadınların savafla katılımını sınırladığını düşünüyorlar. Silahlı asker, sınırın ötesindeki tehlikeler ve fırsatlarla yüzleşmek için dışa dönük olduğundan, kadınlar bu tür yeni fırsatlara eşit olarak erişebilirler. Kadınların savaşçı olmasına izin vermek, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini tehdit edebilir, ganimetin ve fethedilen toprakların paylaşımı kadınları içermemelidir.

Kadınların askerliğe ilgisi artıyor mu?

Kadın gazi nüfusu dünyanın farklı yerlerinde artmaktadır. 1973'te kadınlar tüm silahlı kuvvetlerin yaklaşık % 2-3'ünü oluşturuyordu. 1998'de, kadınlar aktif görev kuvvetlerinin %14'ünü ve askere alınanların %20'sini oluşturuyordu (Montrey 2000).

1973'te kadınlar toplam silahlı kuvvetlerin yaklaşık % 2-3'ünü oluşturuyordu. 1998'de, kadınlar aktif görev kuvvetlerinin %14'ünü ve askere alınanların %20'sini oluşturuyordu.

Kadınlar sadece örgütlü resmi ordularda değil, birçok ülkede gerillalar arasında da önemli bir sayıyı oluşturmaktadır. Örneğin, bağımsızlık savaşı sırasında Cezayir'de direnişin 11.000 kadın üyesi ve 2000 kadın gazi olduğu belirtiliyor. Ancak savaş kazanıldıktan sonra kadınlar mutfaklarına geri gönderilir, üniformaları çıkarılır ve başı örtülür. Ayrıca, kadın intihar bombacıları Filistin ve Çeçenya'da giderek daha yaygın hale geldi. Kayda değer bir başka güncel eğilim, kadınların aslında orduya katılmaya teşvik edilebileceğidir. Buna bir örnek, kadınları askeri kariyer yapmaya teşvik etmek amacıyla 8 Mart 2003 Kadınlar Günü'nde Rus ordusunun kadın üyeleri arasında bir güzellik yarışması düzenlenmesidir.

Kadın gaziler ve erkek gaziler farklı şekillerde etkileniyor mu?

1990-1991 yıllarında Basra Körfezi Savaşı'nda görevlendirilen Birleşik Krallık Silahlı Kuvvetleri personelinden rastgele bir örnekleme sağlığını değerlendirmek için bir anket yapıldı. Askerlik hizmeti yapan kadınlarının sağlığı incelendi ve Birleşik Krallık'ta askerlik hizmeti yapan erkeklerin sağlığıyla karşılaştırıldı. Değerlendirilen 50 semptomdan 32'sinde cinsiyet farkı bulunmadı. 6 temel sağlık sonucu ölçümünün beşinde cinsiyet farkı yoktu. Silahlı kuvvetlerdeki kadınlar, yorgunluğa, psikolojik sıkıntıya veya TSSB'ye karşı erkek asker meslektaşlarından daha fazla savunmasız değildi. Cinsiyet farklılıklarının bu eksikliği, önceki

çalışmaların bulgularını destekler. Kadınlar, askerlik hizmetini yapan erkeklerin sağlığını etkileyen her şeye karşı ne daha fazla ne de daha az savunmasızdırlar (Unwin 2002).

Büyük bir çalışmada, silahlı kuvvetlerdeki kadınlar, yorgunluğa, psikolojik sıkıntıya veya TSSB'ye karşı erkek asker meslektaşlarından daha fazla savunmasız değildi.

Bu bulgu, kadınların erkeklerden daha sık TSSB tanısı aldığını öne süren çalışmalarla çelişiyordu. Bunun bir nedeni, askerlik mesleğini seçen kadınların genel kadın nüfusunu temsil etmeyen "süper kadınlar" olmaları olabilir. Bir başka olası açıklama, ruh sağlığı pratisyenlerinin erkek gazilerde TSSB'yi daha yüksek oranlarda teşhis etmesidir. Bir çalışma bu soruyu inceledi. Gazilere savaşa maruz kalma, TSSB semptomatolojisi, yaşam stresi ve mevcut sıkıntıyı ölçen ölçekler uygulandı; katılımcıların teşhislerini belirlemek için tıbbi kayıtları gözden geçirildi; ve değişkenleri cinsiyete göre karşılaştırıldı. Bulgular, (a) erkeklerin daha yüksek düzeyde savaş stresi yaşadıkları; (b) artan strese maruz kalma, artan TSSB semptomatolojisi ile ilişkilendirilmiştir; (c) benzer düzeyde strese maruz kalan kadın ve erkeklerin TSSB semptomlarına sahip olma olasılıkları eşitti; ve (d) erkeklerin TSSB tanısı alma olasılığı daha yüksekti. Sonuçlar, kadın gazilerin savaşla ilgili TSSB ile yeterince teşhis edilmediğini gösteriyor. Cinsiyete göre katılımcıların yaş ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardı, kadınlar daha gençti (Pereira 2002). Bu çalışmanın sonuçları, kadın gazilerin TSSB (K21) ile yeterince teşhis edilmediğini öne süren önceki araştırma bulgularıyla tutarlıdır.

Benzer stres seviyelerine maruz kalan kadın ve erkeklerin TSSB semptomlarına sahip olma olasılığı eşitti.

Ulusal Vietnam Gazilerini Yeniden Düzenleme Çalışması (NVVRS), Vietnam'da görev yapmış 432 kadın gaziye içeriyordu. Yarısi orduda 4 yıldan fazla hizmet vermiş ve yaklaşık 1/5'i 20 yıl görev yapmıştır. Vietnam gazileri arasında yaşam boyu TSSB'nin erkeklerde %30,9 ve kadınlarda %26,9 olduğu tahmin edilmiştir. Kulka ve ark., birleştirilmiş tam ve kısmi yaşam boyu yaygınlık tahminlerinin, erkeklerin yarısından fazlasının (%53,4) ve kadınların neredeyse yarısının (%48) Vietnam gazilerinin savaş bölgesi deneyimleriyle ilgili olarak klinik olarak önemli semptomlar yaşadığını gösterdiğini belirtiyor.

Savaş öncesi, savaş koşulları ve rehabilitasyon dönemi ile ilgili tüm faktörlerin her iki cinsiyette de TSSB ile ilişkili olduğu gözlemlendi. Savaştan sonra yüksek düzeyde sosyal desteğin kadınlar için önemli bir rol oynadığı tespit edildi. Kendilerine uygun arkadaşları ve aileleri olduğunu bildiren kadınların TSSB semptomlarına sahip olma olasılığı daha düşüktü. Özellikle duygusal destek – konuşacak ve gerçekten umursayan birinin olması – kadınların savaş sonrası hayata daha rahat uyum sağlamalarına yardımcı oldu. Bu tür bir desteğe sahip olan gaziler de TSSB'den daha az acı çekti. Bu, Hobfoll'un stresin kaynakların korunması olarak kavramsallaştırılmasına ilişkin teorisiyle uyumludur (1989).

TSSB gelişiminde savaş sonrası sosyal desteğin ve dayanıklılığın rolü bu teorinin önemini artırmaktadır. Belki de Vietnam gazilerinin ulusal bir örneğinin bu incelemesinden öğrenilecek en büyük ders, oldukça stresli olumsuz yaşam olaylarına verilen tepkilerin odak deneyimden

kaynaklanabileceği ve zamanda ileriye doğru ilerleyebileceğidir. Bu sonuçlar özellikle politika yapıcılar, araştırmacılar ve klinisyenler tarafından dikkate alınmalıdır.”

Kadın ve erkek gazilerin farklı travmatik deneyimleri var mı?

Cinsel saldırı, kadın askeri personel arasında TSSB gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunuyor gibi görünmektedir. Cinsel saldırının kadınların askeri deneyimleri üzerindeki olumsuz travmatik etkisi, hak ettiği ilgiyi ancak görmeye başlamıştır. Personelin çoğunluğunun erkek olduğu ve erkek denetçilerin bulunduğu ofislerde olduğu gibi kadınların cinsel tacizini kolaylaştıran faktörler arasında erkeklere yönelik cinsel şakalar ve taciz edici flörtler yer almaktadır. Bu faktörler askeri ortamda da yaygındır. Amerikan askeri personeli arasında kadınlar, savaş bölgesi stresinin psikolojik etkisini artırabilecek benzersiz sorunlar için risk altındadır. Bu, özellikle savaş alanı deneyimleri cinsel saldırı ve taciz nedeniyle karmaşık hale gelen kadınlar için geçerlidir.

Cinsel saldırı, kadın askeri personel arasında TSSB gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunuyor gibi görünmektedir.

Araştırmacılar kadın gazileri Körfez Savaşı'ndan döndükten 1 hafta sonra ve 2 yıl sonra değerlendirdi. Orduda aktif olan kadınların genel nüfusa göre daha yüksek cinsel istismar riskine maruz kaldıkları bulunmuştur [7]. Bir Savunma Bakanlığı anketi, asker kadınların %55'inin davetsiz ve istenmeyen cinsel ilgi gördüklerini bildirdi.

Araştırmacılar, yedek askerler arasında askeri cinsel travmanın yaygınlığı üzerine yaptıkları çalışmada, kadın gazilerde erkek gazilere göre daha yüksek cinsel taciz ve cinsel saldırı oranları bildirdiler. Ayrıca ruh sağlığı belirtileri ve sağlık hizmetlerinden yararlanma bu grupta daha yaygındı. Elde ettikleri sonuçlar, erkeklerde tahmini cinsel saldırı yaygınlığının çeşitli branşlar için %0.0'dan %1.6'ya kadar değiştiğini göstermiştir. Kadınlarda cinsel saldırının tahmini prevalansı, ABD Hava Kuvvetleri Yedekleri için %2,2 ile Ulusal Ordu Muhafızları için %11,4 arasında değişmektedir [8].

Daha önce de belirtildiği gibi, sosyal destek kadınlarda travmatik etkilerin azaltılmasında yardımcı olabilir. VA, uygun kadın gazilere cinsel travma ve ilgili sağlık hizmetleri için öncelikli danışmanlık sağlar.

Hemşireler

Savaşa aktif olarak katılmayan kadınlar arasında hemşireler, diğerlerinden daha fazla çalışılan grup olmuştur. Hemşireler, yaralı ve hasta askerlerin bakımını yaparak savaş sisteminde hayati bir işlevi yerine getirirler. Kadın profesyonel hemşireleri savaşta kullanma fikri bir asırdan biraz daha eski. Kırım Savaşı'nda yaralanan İngiliz askerlerini tedavi eden Florence Nightingale, öncü savaş hemşiresi olarak kabul ediliyor. Bununla birlikte, yüzyıllar boyunca hemşirelik işi, eşlerin ve askeri güçlere eşlik eden diğer kadınların sorumluluğundaydı. Asker hemşireliğinin ortaya çıkışının işaret ettiği tarihsel dönüşüm, kadınların daha iyi eğitime ve daha yüksek statülere erişiminin artmasıyla ilgilidir.

Askeri hemşirelerin varlığı, kadınların savaş alanında yaralı askerleri görmeye dayanamayacakları iddiasına karşı delil teşkil etmektedir. Askeri hemşirelik çoğu zaman çok sıkı çalışma anlamına gelir. Savaşçı olarak görev yapmasalar da, savaş bölgesi travmasına yüksek düzeyde maruz kalmışlardı. 12 ay boyunca günde 12 saat, haftada 6 gün sürekli bir savaş zayıyatı akışına maruz kalan hemşireler.

Amerikan Halk Sağlığı hemşireliğinin gelişmesinde etkili bir isim olan Margaret Sanger, savaş ve istenmeyen gebeliklerin bir miktar örtüştüğünü gözlemlemiş ve bu nedenle şiddetli tepkilere rağmen ABD’de ilk doğum kontrol kliniklerinin kurulmasına da öncülük etmiştir. Başka bir öncü olan Lavina Dock, hemşirelerin *savaşa dönebilmeleri için askerleri iyileştirme rolünün şüpheli ahlaki değere sahip olduğunu* kabul etti.

Askeri hemşireleri inceleyen ilk araştırmacılardan biri, Vietnam’da çalışan genç kadın hemşirelerin yaşadığı karmaşık duygusal ve etik sorunları vurgulayan Ott’tur (1985). “Tedavi ettikleri askerler onların yaşında. Vietnam’da kadın olarak birçok sosyal ve cinsel taleple karşılaştılar. Kadınlar yeterince iddialı değillerdi ve bu taleplere cevap verecek toplumsal altyapıya sahip değillerdi. Korku ve tehlikenin yoğun olduğu savaş koşullarında cinsel ve romantik duygular nispeten daha kolay ortaya çıkabilir. Olumsuz etkileri olabilecek daha gelişigüzel yakınlıklardan sonra, bireyler özellikle erkek meslektaşları tarafından ‘rastgele ilişkilere açık’ olarak etiketlenebilirler.”

Gazeteciler

1970’te savaş muhabirlerinin sadece %6’sı kadındı. Brookings Enstitüsü’ne göre bugün bu muhabirlerin üçte birinden fazlası kadın. Birçok savaş ve çatışma bölgesinde çalışmış bir BBC muhabiri olan Kate Adie’ye katılıyorum. “Savaş bölgelerinden haber yapan kadın sayısı arttıkça savaşın gerçek mağdurları yani sivillerle ilgili haberlerin sayısı da artıyor” diyor. Bu, kaçınılmaz olarak insanların edindiği bilgileri ve savaşları yorumlama biçimlerini etkiler. Bağdat’ta silahlı Amerikan askerleri, Iraklı hırsızlık şüphelilerini soydular ve onları çıplak olarak sokaklarda yürümeye zorladılar. Erkeklerin sandıklarına yazılan yazı Ali Baba’ydı. Dünya, Cenevre Sözleşmesi’ne tamamen aykırı olan bu olayı Norveçli kadın gazeteci Lina Fransson sayesinde öğrendi.

Savaş bölgelerinden haber yapan kadın sayısı arttıkça savaşın gerçek mağdurları yani sivillerle ilgili haberlerin sayısı da artıyor (BBC muhabiri Katie Adie)

Bu tür aşçılayıcı muamele, sorumlulukların açık bir ihlalidir, ancak bunların her zaman kadınlarla bir benzetme içerdiğini belirtmekte fayda var. Bunun ilginç bir örneği, Saddam’ın karikatürlerde bir travesti olarak tasvir edilmesidir.

Savaş, gündelik hayat, kadın ve yoksulluk

Kadınlar, temiz su, elektrik, yiyecek ve benzeri temel ihtiyaçlarından yoksun olmalarına rağmen savaş sırasında günlük sorumluluklarını yerine getirmek zorundadırlar. Diğer sorumlulukları ise gerekli malzemeleri temin etmek ve yemek hazırlamak, çocuklara, hasta ve yaşlılara bakmaktır. Bütün bunlara ordunun ihtiyaçlarının karşılanması sıklıkla eklenmektedir.

BM Nüfus Fonu raporlarına göre dünya nüfusunun üçte biri yoksulluk içinde yaşıyor ve bu grubun çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor.

BM Nüfus Fonu raporlarına göre dünya nüfusunun üçte biri yoksulluk içinde yaşıyor ve bu grubun çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor. DSÖ'nün (2002) raporu, yoksulluğu sağlık üzerindeki en kesin risk faktörü olarak tanımlamaktadır. Yoksulluk, fizyolojik ve psikolojik sıkıntıların yanı sıra özgüven sorunlarına da yol açmaktadır. Geleceği planlamayı imkansız kılıyor, aşağılanma ve çaresizliği yoğunlaştırıyor. Bireylerin sosyal hareketliliğini kısıtlayan yoksulluğa genellikle dışlanma eşlik eder. BM'ye (1995-15) göre 'sosyal dışlanma' kavramı, temel bir yaşam standardına ulaşamama ve istihdam, barınma, sağlık ve eğitim dahil olmak üzere toplumun 'büyük sosyal ve mesleki kurumlarına katılamama' olarak tanımlanabilir. Yoksulluk, sosyal dışlanmanın temel nedenidir.

Ayrıca savaşın bitmesiyle yoksulluk da bitmiyor. Ekonomik zorluklar nedeniyle işten atılan / düşük ücret alan ilk kişiler kadınlar. Ayrıca, savaştan sonra kadınların önemli bir kısmı dul, terk edilmiş veya boşanmış durumda ve tek ebeveyn olarak evlerinin geçimini sağlamak zorunda kalıyorlar. Erkekler işe alındığında kadınlar için yeni iş fırsatları ortaya çıkıyor ve ailede daha yüksek bir statü kazanıyorlar. Ancak bunlar, ailenin reisi olma rollerine rağmen kaynak sağlanmayan yoksul kadınlardır. Kadınlar için kalan seçenek, varsa eşyalarını ve mücevherlerini satmaktır. Yapmazlarsa veya her şeyi sattıktan sonra, geçim araçları borçlanmadan dilencilik ve fahişeliğe iner (Bhatia ve diğerleri, 1991).

Ekonomik zorluklar nedeniyle işten atılan / düşük ücret alan ilk kişiler kadınlar. Ayrıca, savaştan sonra kadınların önemli bir kısmı dul, terk edilmiş veya boşanmış durumda ve tek ebeveyn olarak evlerinin geçimini sağlamak zorunda kalıyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri gibi çok gelişmiş ülkelerde bile, "Yoksullar orantısız olarak kadındır. Bu kadınlar ve çocuklar birlikte yaşama eğilimindedir, öyle ki hane reisinin kadın olduğu hanelerin %63'ü yoksuldur. Özellikle yoksul kadınların %76'sı 18 ile 44 yaşları arasındadır. Genç kadınlar ve etnik azınlıklar da yoksullar arasında aşırı temsil ediliyor ve yoksulluk seviyesinin altında yaşayanların %55'i azınlıklardan oluşuyor." (Yeşil, 1999)

Birkaç araştırmacı, birçok yoksul genç kadının ruh sağlığı bakımına ihtiyaç duymasının muhtemel olduğunu öne sürüyor [10] (Holzer & Shea ve diğerleri 1986). Ayrıca, yoksul, genç kadınlar arasında bakımın önünde daha fazla engel var. Bu bulgular büyük olasılıkla dünyadaki yoksul kadınlar için geçerlidir. Afrika, Asya, Orta Doğu ve Latin Amerika'da yürütülen psikiyatrik bozuklukların epidemiyolojik çalışmaları, erkeklerden farklı olarak kadınlarda daha yüksek oranda ruh sağlığı sorunu tespit etmiştir. Küresel bir çalışmaya göre, depresif bozukluklar, dünya çapında kadınların yaşadığı nöropsikiyatrik bozukluklardan kaynaklanan engelliliğin %30'unu oluştururken, depresyon erkeklerde engelliliğin yalnızca %12,7'sini oluşturuyor [11]. Dünyanın her yerinde yoksul kadınlar arasındaki ruhsal bozuklukların daha iyi saptanması ve tedavisi talep edilmektedir. "Yoksullar orantısız olarak kadındır. Bu kadınlar ve çocuklar birlikte yaşama eğilimindedir, öyle ki hane reisinin kadın olduğu hanelerin %63'ü yoksuldur"

Kadın ruh sağlığı sorunu olan hastalar

Ağır ruhsal hastalığı olanlar, savaş zamanlarında en fazla zarar gören gruplardan birini oluşturur. BM'nin Kosova'daki akıl hastanelerindeki Kosovalı hastalardan öğrenilen en önemli ders, bu hastaların BM personelinin gözleri önünde tecavüze ve fiziksel saldırıya uğradıkları ve ihlalleri bildirmeleri halinde cezalandırılmakla tehdit edildiğiydi. Cinsel saldırıyla ilgili daha fazla raporda, erkek hastaların bir Kızıl Haç çalışanının "gönüllü/gönülsüz kız arkadaşlar" dediği şekilde geceleri kadın koğuşlarında dolaşmasına izin verildi. Kosova'nın psikiyatri enstitüleri müdürü, kadın koğuşlarını korumak için güvenli bir kapı takacak parası olmadığını söyledi. Ayrıca, Sister Witness'ın başkanı Prescott, "Birine akıl hastası teşhisi konduğunda, artık istismarın tanıkları olarak güvenilir değiller" dedi. *"Birine akıl hastası teşhisi konduğunda, artık istismarın tanıkları olarak güvenilir değiller" Laura Prescott, Sister Witness'ın başkanı.*

"Zihinsel Engelli Haklarının" ihlali, savaşın parçaladığı ülkelerde yaygındır. Dolayısıyla MDRI, zihinsel engelli kişilere yönelik fiziksel şiddet, cinsel saldırı, sömürü, keyfi gözaltı ve diğer insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyi sürdüren ağır ihmal ve kayıtsızlığa son verilmesi için acil ihtiyaç olduğunu bildirdi.

Mayınlar

Bir diğer sorun da mayınlardan kaynaklanan ölüm ve yaralanmalardır. Kadınlar ve çocuklar, çiftçilerini öldürerek insanları aç bırakmak amacıyla tarım alanlarına ve su kaynaklarına ve pazarlara giden yollara mayınların yerleştirildiği tarım toplumlarında yaygın kayıplardır. Dünya çapında 90 ülkede, kara mayınları tarlalarda ve yollarda dağınık ve işaretsizdir. Her yıl 15.000 ila 20.000 kişi mayınlar tarafından sakatlanmakta veya öldürülmektedir; ve rapor edilen kurbanların %70'inden fazlası sivil. Kadınlar ve kızlar, mayın kurbanlarının neredeyse %35'ini oluşturuyor. Muhafazakar toplumlarda mayın bilinçlendirme seansları, camilerde ve okullarda, daha sonra kadınları ve kızları evde eğitmek için güvenilen erkekler ve erkek çocuklara verilir.

Kadınlar ve çocuklar, çiftçilerini öldürerek insanları aç bırakmak amacıyla tarım alanlarına ve su kaynaklarına ve pazarlara giden yollara mayınların yerleştirildiği tarım toplumlarında yaygın kayıplardır.

Asya ve Afrika'da kadınlar, çiftçilerin erkeklere göre daha büyük bir yüzdesini oluşturuyor ve Afrika'nın birçok bölgesinde üretilen gıdanın %80'inden sorumlu. Sakatlandıklarında, çiftçilik yapma ve ailelerini besleme yeteneklerini kaybederler; ve kocaları sık sık onları terk ederek, onları sokaklarda dilenmeye ya da cinsel istismara uğramaya terk ediyor. Kamboçya'daki toprakların neredeyse yarısı, ekim ve insan kullanımı için güvenli değil.

Savaş dulları

Savaş, en temel insan hakkı olan yaşama hakkını tamamen ortadan kaldırır ve geride birçok savaş dulunu bırakır. Kamboçya'da kırsal hanelerin %35'inin reisi çoğu dul olan kadınlar. Yoksulluk içinde çocuk yetiştiren birçok genç dul, hayatta kalma stratejisi olarak fahişeliğe

başvurmak zorunda kaldı. Kızların Hint genelevlerine kaçırıldığı Nepal ve Bangladeş gibi bölgelerde, dul kadınların kızlarının annelerine yardım etmek için okuldan alınma olasılıkları daha yüksektir ve özellikle fuhuş için kaçırılma riski altındadırlar. Son zamanlarda savaşın parçaladığı Angola, Bosna-Hersek, Kosova, Mozambik ve Somali ülkelerinde yetişkin kadınların çoğunluğu savaş dullarıdır. Ruandalı çocukların %70'i sadece anneleri, büyükanneleleri / en büyük kız çocukları tarafından destekleniyor. Ruanda'daki kızlar tahmini 58.500 hane için aile reisi. Savaş dullarının çoğu, evlerini onarmaya yardımcı olacak bir erkek akrabaları olmadığı için mülteci kamplarında münzevi olarak yaşıyor.

Son zamanlarda savaşın parçaladığı Angola, Bosna-Hersek, Kosova, Mozambik ve Somali ülkelerinde yetişkin kadınların çoğunluğu savaş dullarıdır.

Tahmini 10.000 erkeğin öldüğü veya kaybolduğu Kosova'da, mülteci kamplarından dönen birçok dul kadının sosyal güvenlik ağları ve savunuculuk örgütleri yoktu, yoksullaştılar ve sosyal olarak marjinalleştirildiler. BM çalışmaları, gelişmekte olan ülkelerdeki hane nüfus sayımının, nesiller arası hanelerdeki dulların eşitsizliğini ve yoksulluğunu belgelemediğini ve evsizleri tamamen gözden kaçırdığını ortaya koyuyor. Siyasi ve kişisel krizlerden kurtulan dullar, sayılamayan ve kimliği belirsiz olan ve en az duyulan seslerdir. BM, "en yoksul dullar", "yaşlı ve zayıf olanlar, barınacak ve besleyecek küçük çocukları olanlar, ülke içinde yerinden edilmişler ve mülteciler ve silahlı çatışma nedeniyle dul kalanlar" sonucuna varıyor. "*En yoksul dullar, yaşlılar ve zayıflar, barınacak ve beslenecek küçük çocukları olanlar, ülke içinde yerinden edilmişler ve mülteciler ve silahlı çatışma nedeniyle dul kalanlardır*"(Birleşmiş Milletler)

Evdeki travmatize gaziler

Gaziler savaşın izlerini taşıyarak evlerine dönüyorlar. Epidemiyolojik kanıtlar, savaşla ilgili stres semptomlarının öfke ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Öfke ve savaşla ilgili TSSB semptomları arasındaki ilişki önemli bir klinik ve sosyal kaygıdır. Artan öfke tepkiselliğinin bir yan ürünü olarak, öfke kontrol sorunları olan gazilerin eşleri ve çocuklarla olan ilişkilerinde bozulma olması muhtemeldir (Novaco, Chemtob 2002) [12]. Travma sonrası stres bozukluğu semptomları, "hayatta kalma modu" işlevinin bağlama uygun olmayan bir aktivasyonunu gerektirdiği şekilde kavramsallaştırılmıştır. Yazarlar, "hayatta kalma modu"nun temel özelliklerinin, dışsal, yaşamı tehdit eden olayların algılanması veya bu tür tehditlerle karşılaşma beklentileri tarafından tetiklendiğini varsaydılar (Chemtob et al, 1988) [13]. Öfke, savaşta hayati öneme sahiptir. Tehlike bilişlerinin aktivasyonu, saldırganlığın engellenmesini bozar ve öfkenin patlamasına neden olur. Bunlar zarar verici davranışların ortaya çıkmasına neden olur.

Öfke ve savaşla ilgili TSSB semptomları arasındaki ilişki önemli bir klinik ve sosyal kaygıdır.

Ancak aynı mekanizma, savaş dışındaki koşullar altında da adaptasyonun bozulmasına neden olur. Duygularını kontrol etmekte güçlük çeken travmatik gaziler iki tür tepki gösterebilirler: fiziksel saldırganlık veya izolasyon. Her iki durumda da ilişkileri ev içi ve iş yerinde zarar

görebilir. Akrabaların verdiği bilgiler TSSB ve davranış bozukluklarını değerlendirmek için gereklidir. En uygun bilgi kaynağı gazinin partneri olacaktır.

Klinisyenlerin savaş deneyiminin gaziler ve aileleri üzerindeki potansiyel etkisinin farkında olmaları gerekir. Çocuklara, eşlere ve yaşlı akrabalara yönelik öfke ve fiziksel saldırganlığı yönetmedeki güçlükleri her zaman gözden geçirin.

Şiddeti savaşta bir problem çözme tekniği olarak öğrenen askerler, evliliklerinde sıklıkla şiddet kullanmakta özgürdürler. Savaş deneyimleri onlara kadınları itip kakmanın uygun olduğunu öğretti. ABD gazileri merkezi araştırmalarına göre, fiziksel istismar oranları ABD'deki diğer gruplar arasında bulunan partner şiddeti oranlarından önemli ölçüde farklı değil, ancak partner şiddetinin ortaya çıkış modeline göre farklılıklar var. Gazilerin evlerinde, partner şiddeti, savaşmak için belirli geri dönüşler sırasında, aile kaybı veya yaralanma zamanlarında ve gazinin hayatının bazı yönleri, örneğin mali veya istihdam durumu, kişisel ilişkileri, hatta kendi duyguları üzerinde güçsüz hissettiği zamanlarda meydana gelme eğilimindedir. Vurma yoluyla, bir kontrol duygusunu yeniden ele geçirmeyi ve gücünü ve erkekliliğini doğrulamayı umuyor. Gazi savaşta şiddete karşı duyarsız hale geldiyse, karısının yaralarını küçümseyebilir ve böylece kadının "o kadar da kötü yaralanmadığı" biçimindeki inkarını destekleyebilir. Vurma, TSSB'ye özgü değildir. Bozukluğun belirtisi değildir. Bazı gazileri meyilli yapar ve bazıları için vurma TSSB ile ilgilidir.

Şiddeti savaşta bir problem çözme tekniği olarak öğrenen askerler, evliliklerinde sıklıkla şiddet kullanmakta özgürdürler.

Bir diğer yaygın sorun, gazilerin kaygıyı gidermek için alkol/madde tüketimine başlamasıdır. Bu durum ailevi sorunların ve ekonomik güçlüklerin artmasına neden olabilir. Örneğin bir çalışmada, Keane ve ark., tedavi arayan Vietnamlı gazilerin %60-80'inin TSSB'li gazilerin de mevcut alkol ve/veya uyuşturucu bağımlılığı kriterlerini karşıladığını öne sürerek önceki çalışmaların sonuçlarını ve kendi verilerini özetledi [14]. NVVRS epidemiyolojik verilerini kullanan araştırmacılar, TSSB'li Vietnam gazilerinin %73'ünün alkol kötüye kullanımı veya bağımlılığı için yaşam boyu kriterleri karşıladığını bildirdi. Özetle, hem epidemiyolojik hem de klinik çalışmalardan elde edilen veriler, TSSB ile ilişkili madde kullanım bozukluklarının artan prevalansını desteklemektedir [4].

Gerçek savaş alanından uzak Anglo-Sakson kültürlerinde öfke artışı ve partnere zarar verme ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Savaşa tanık olduğu bölgeden gelen ve farklı bir kültürel geçmişe sahip olan askerler ve partnerleri üzerinde savaşın etkisi hakkında bu kadar detaylı bilgiye sahip değiliz. Bununla birlikte, öfke ve benzeri sorunların ve savaş zamanlarındaki cinsiyet rollerinin farklılığının evrensel olduğu gerçeğini hatırlarsak, benzerlikler gözlemlenmeyi bekleyebiliriz. Açıkçası, TSSB'nin eşleri ve çocukları nasıl etkilediğini çevreleyen sayısız soruya daha kesin cevaplar elde etmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. "Gazilerin daha önce örselenmiş eşlerinin deneyimleri hakkında söyledikleri çok açıklayıcıdır"

"Vietnam'a hiç ayak basmadım. Yine de kendimi bir gazi olarak görüyorum".

“Çoğu Vietnam gazileri sadece 13 ay görev yaptı. 13 yıl yaşadım, uyudum ve savaşla savaştım”.

“Kadınlar çok sayıda Vietnam’a gitmedi, ancak savaştan çok sayıda insan yaralandı”.

Matiskal, *Vietnam Kadınları*, 1996 [15]

Cinsel hayat

Savaşla ilgili TSSB ve cinsellik ilişkisi hakkında özel olarak bir sonuca varılamaz. Bazı cinsel kaygı alanlarının askerlerin TSSB’si ile ilgili olduğu bildirilmiştir, örneğin; hayatta kalan suçluluğu, düşük cinsel ilgi, gazilerin “başarısızlığa” karşı düşük toleransı, belirli anılar nedeniyle sekse başlamakta isteksiz olabilir, cinsel aktiviteden çekilebilir veya seks, ruh halini değiştiren bir ilaç gibi kullanılabilir; cinsel ilişkide ısrar etme, hafif agresif ya da aşırı kısıncı davranışlar da görülebilir (Matiskal, 1996) [15].

Bir savaş silahı olarak tecavüz

X ülkesinde bu süre zarfında birçok kadının tecavüze uğraması, politik olarak önemli bir olay olarak değil, hayatın basit bir parçası olarak görülüyordu. Savaş zamanlarındaki temel sorun, duygusal, fiziksel ve cinsel şiddetin engellenmesinin ortadan kalkmasına neden olan sosyal normların bozulması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Birçok aile, kaçışın kargaşası ve kaos sırasında ya da erkekler savaşmak için ayrıldığında dağılır. Kadınlar daha sonra ailelerini kendi başlarına desteklemelidir ve savunmasızlıklarından yararlanmak isteyen erkekler için kolay av olabilirler. Sonuç olarak, kadın ve çocuklar çatışma zamanlarında cinsel şiddete açık hale gelmekte ve çatışma alanından çıktıktan sonra da riskler devam etmektedir. Bilimsel olarak iyi belgelendiği gibi, tecavüz veya cinsel istismarın etkisi, fiziksel saldırının ani etkilerinin çok ötesine geçer ve uzun süreli sonuçları vardır.

1990'larda Somali'de, STK'ların işlettiği klinikler, kamp dışına çıktıklarında haydutlar tarafından tecavüze uğrayan kadınları düzenli olarak tedavi ediyordu.

Neredeyse hiç kimse tecavüzü onaylamasa da, insanlar bunu onaylamama veya kınama derecelerinde farklılık gösterir. Savaş sırasında tecavüz bu gerçeğin en somut örneğidir.

Sınır geçişlerinde kadınlar, “geçiş bedeli” olarak tecavüze katlanmak zorunda kalabilirler. Gine’den bir kadın, malların dağıtımını üzerindeki güçlerini kötüye kullanan yardım görevlileri tarafından yaygın uygulanan yiyecek için sekse yönelik gasp ile ilgili olarak, “Sekse karşılık bir kilo diyorlar” dedi

Bangladeş, Uganda, Myanmar ve Somali’de sivil kadınlara yönelik yaygın tecavüz vakaları belgelendi. Ancak sorun çoğu zaman gizli kalıyor ve insani yardım topluluğu tarafından yetersiz bir şekilde ele alınıyor. 1990’ların ortalarında dünya, eski Yugoslavya’daki ve Ruanda’daki sistematik cinsel şiddet hikayeleriyle sarsıldı. Elbette, uluslararası toplumun savaşta cinsel şiddeti belgeleme ve bunlara yanıt verme kapasitesindeki gelişme önemli bir ilerlemedir. Birçok cesur kadının tanıklığı sayesinde, Uluslararası Ceza Mahkemeleri tecavüz davalarını bir savaş suçu ve bir soykırım eylemi olarak başarıyla kovuşturdu.

Bangladeş, Uganda, Myanmar ve Somali'de sivil kadınlara yönelik yaygın tecavüz vakaları belgelendi. Ancak sorun çoğu zaman gizli kalıyor ve insani yardım topluluğu tarafından yetersiz bir şekilde ele alınıyor

Tecavüz, ister savaşın ortasında, ister evlerinden kaçarken, ister mülteci kamplarında veya ülke içinde yerinden edilmiş kişiler için bir kez olsun, her yerde olabilir. Yardım görevlilerinin ve barışı koruma görevlilerinin göreli zenginliği ve gücü ile mültecilerin yoksulluğu ve bağımlılığı arasındaki eşitsizlik tarafından körüklenen kız çocuklarının cinsel sömürüsü, en yaygın olarak büyük, köklü programlara sahip kamplarda yaşandı.

Görüşülen Burundili mülteci kadınların %26'sı kampta geçirdikleri süre boyunca cinsel şiddet mağduru olmuştur. Yakacak odun toplamak ve su toplamak gibi günlük temel görevler tehlikeli faaliyetler haline geldi.

Zaire'deki kamplardan ebelerin hikayesi: Merkez açıldıktan kısa bir süre sonra, ebeler MSF doktorlarına merkezin gardiyanlarının gece nöbetinde kendilerine tecavüz ettiğini söylediler. Korktular ve olası bir misilleme nedeniyle failler olduğu iddia edilenlerle yzleştirilmemeleri konusunda ısrar ettiler. Bu gibi durumlarda yardım kuruluşları kendilerini gcsz hissedebilirler. Ortaya çıkan güvensizlik, kamp içindeki bir anne sağlığı merkezinde çalışan mülteci ebeler üzerinde yıkıcı bir etki yarattı.

Liberya'da mülteci personel çalışanları, saldırganları yavaşlatmayı ve kaçış şanslarını artırmayı umarak, su getirmeye gitmeden önce eteklerinin altına pantolon giyerlerdi.

Savaş zamanında tecavüz birçok biçimde gelir. Bireysel tecavüz olayları, yaygın olmasına rağmen, kadınlara ve çocuklara yönelik sistematik tecavüzden ayırt edilmelidir. Aşırı olarak, sistematik tecavüz, toplulukları terörize etmek ve etnik temizliği sağlamak için kullanılan oldukça etkili bir silahtır.

2002 yılında, UNHCR ve Save the Children, Gine, Liberya ve Sierra Leone'deki Batı Afrikalı mülteci çocukların cinsel istismarı iddialarına ilişkin soruşturmaları hakkında bir rapor yayınladı. 13-18 yaş arası kızlarla yapılan görüşmeler, çoğu ulusal düzeyde ve sivil toplum kuruluşlarında ve BM'de istihdam edilen erkek yardım görevlileri ve ayrıca BM barış gcleri ve toplum liderleri tarafından cinsel istismara uğradıklarını ortaya koydu.

Bir savaş stratejisi veya silahı olarak tecavüzün eylemi, kadınların cinsel iffetine değer veren yaygın kültürel normlara dayanır. Bir kadına yönelik saldırıyı tüm topluluğa veya etnik gruba yönelik bir saldırıya dönüştürmeyi mümkün kılan, kadınların cinselliğinin bu kamu mülkiyeti algısıdır. Kadın hamile kaldığında etki katlanıyor; saldırı daha sonra bir sonraki nesle aktarılır.

İngiltere Ordusu Afrikalı kadınlara tecavüz ediyor: Yüzlerce Kenyalı, İngiliz askerleri tarafından tecavüze uğradıklarını söyledi. İngiltere sonunda 228 Kenyalı ile mahkeme dışı bir anlaşmada 7 milyon dolardan fazla ödemeyi kabul etti. Kadınlar, İngiliz askerlerinin dışarı çıktıklarında, su getirirken, yakacak odun toplarken ya da okula gidip gelirken kendilerine saldırdığını söylüyor. (22.02.2003 Dol Dol).

Zorla hamilelik, bir etnik temizlik biçimi olarak kullanılıyor, çünkü kadın tecavüzcünün kanıyla “etnik açıdan temizlenmiş” bir çocuğu doğurmaya zorlanıyor. Bu çocuklar “*kötü anıların çocukları*” olarak tanındı. Birçok kadın bu çocuklara bakmakta zorluk çekiyor ve terk edilme ve bebek öldürme raporları var.

1994 yılında Ruanda’da yaşanan katliamlardan sonra 500 çocuğun doğduğu tahmin ediliyor.

Cinsel şiddete maruz kalanların tedavisi

Cinsel şiddeti ele almak her ortamda zordur, ancak savaş bağlamında iki kat daha zordur. Cinsel şiddetin tedavisi konusu bu makalenin ötesindedir. Kapsamlı bir protokol, tecavüzün tıbbi, psikolojik ve yasal sonuçlarını ele almaya çalışmalıdır. İlk adım, tam bir öykü almak ve fizik muayene yapmaktır. Ancak cinsel şiddet olaylarını yanıtlamak ve belgelemek için bir protokolün uygun şekilde uygulanmasının önünde birçok engel bulunmaktadır. İnsani yardım kuruluşlarının her türlü cinsel şiddetin tıbbi, psikolojik ve sosyal etkilerini dikkate alan protokoller tasarlaması gerekir. 1995 yılında, Birleşmiş Milletler Yüksek Komisyonu (UNHRC), özellikle cinsel şiddet ve mültecileri ele alan yönergeler yayınladı. Çalışanları için bir toplumsal cinsiyet farkındalığı programıdır.

Raporlamanın önündeki engeller ele alınmalı ve tüm vakalar uygun şekilde ele alınmalıdır. Yerel aktörler tarafından uluslararası insancıl hukuka uyumu geliştirmek ve uluslararası topluluğa yaygın veya sistematik ihlallere uygun şekilde yanıt vermesi için baskı yapmak için savunuculuk yapılmalıdır. Uluslararası hukukun bu konuda hala güçlendirilmesi gerekiyor. Savunuculuk bir araç olarak kullanılmalıdır. Karmaşık acil durumlarda kadın ve çocukların cinsel şiddete karşı savunmasızlığı sorununu ele almak, genellikle sahadaki koşulları değiştirmek için savunuculuk kampanyaları gerektirir.

Cinsel sömürü ve fuhuş

Savaşın her tarafındaki hükümetler, düzenlenmiş bir genelev sisteminin erkeklerin cinsel saldırganlığını kapsayacağı, cinsel yolla bulaşan hastalıkları sınırlayacağı ve askerlerin savaş için moralini artıracığı özel kabulüyle, askerleri için “dinlenme ve eğlence” örtmecesesi altında askeri genelevler kurdu, yerleştirdi ve hoşgörü gösterdi. Roma İmparatorluğu, orduları için bir genelev sistemi işletiyordu. Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı’nda, Alman ve Fransızlar askeri denetimli genelev sistemleri kurdular.

Savaşın her tarafındaki hükümetler, askerleri için “dinlenme ve eğlence” örtmecesesi altında askeri genelevler kurdu, barındırdı ve hoşgörü gösterdi.

Dahası, 40 yıl boyunca Comfort Women hakkındaki gerçek gizlendi: II. Dünya Savaşı’nda Japon İmparatorluk Kuvvetleri, kendi orduları için “resmen tecavüz için organize edilmiş” kapsamlı bir sistem geliştirdi. İşgal altındaki ülkelerdeki kadınlar, Japon askerlerinin cinsel hizmetine zorlandı. Katılan toplam kadın sayısı bilinmiyor. Askerlerin kadınlara oranı yaklaşık 50:1 idi. Yedi milyon askere, konfor sisteminde maksimum 100.000’den fazla kadın verildi. ‘Rahatlattan kadınlar’ sistemi ile, “Japon ordusu, yerel kadınlara rastgele tecavüz vakalarının daha düşük olmasını ve ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıkların görülme sıklığının

azaltılmasını ve tecavüzün askerler için bir ödül olarak daha verimli bir şekilde kullanılmasını umuyordu". Aynı savaşta ortalama bir ABD askerinin Avrupa'da 25 kadınla seks yaptığı tahmin ediliyordu. Zirveye Almanya'nın teslim olmasından sonra ulaşıldı.

Diğer bağlamlardaki cinsel istismarın gizliliğe ve sessizliğe yol açması gibi, 'rahatlatan kadın' sistemi de öyle oldu, savaştan sonra tarihten tamamen silindi. Tüm belgesel kanıtlar yakılmış gibi görünüyor. Yavaş yavaş gerçek ortaya çıktı. 1992'de yardım hatları kurulmuş ve birkaç yüz vaka hakkında veri toplanmıştır. Konfor kadınlarının çoğunun 14-18 yaşlarında ve çoğunlukla Koreli olduğu görülüyor. Menstrüasyonlarını durdurmak için uygun olmayan koşullar altında histerektomi içeren sadist bir tedaviye maruz kalmışlardı. Savaş sona erdiğinde birçoğu intihara zorlandı ya da mağaralarda ya da açık denizde ölüme terk edildi.

Savaşlar devam ettikçe kadınların cinsel sömürsü de devam ediyor. Birçok kadın, Güney Asya'da askeri üslerin yakınında fahişe olarak çalışıyor. Ama bu durum özellikle hizmet sektöründe çalışan kadınların üsler çevresinde tecavüze uğramasını engellemiyor. ILO'nun tahminlerine göre Pakistan'da 200.000 Bangladeşli, Hindistan'da 100.000 Burmalı olmak üzere birçok kadın son yıllarda uluslararası sınırların ötesine kaçırıldı.

Kadınların savaşta tecavüze uğraması, savaşın "normal" bir eşlikçisidir.

Kadınların savaşta tecavüze uğraması, savaşın "normal" bir eşlikçisidir. Ancak bu vahşetin neden var olduğu sorusunun tek bir cevabı yoktur. Tecavüz ile cinsel uyarılma ve cinsel saldırganlık arasındaki ilişki ne basit ne de doğrudandır. Tabii ki, sadece savaş ve ordu tecavüz kalıplarını şekillendiriyor gibi görünmüyor, aynı zamanda içsel yapısal ekonomik ve kültürel faktörleri de şekillendiriyor.

Savaş zamanında tecavüz, barış zamanından farklı motivasyonlardan kaynaklanabilir. Savaş zamanları farklı fırsatlar sunuyor. Kadınlar var. O kadınlar başka bir kültürden, başka bir toplumdur. Savaş zamanındaki tecavüzlerin, fuhuş ya da diğer kadınların varlığıyla hiçbir ilgisi yoktur, bu da tecavüzün cinsel arzudan kaynaklanmadığını gösterir. Birçok yazar, cinsel saldırganlığın arkasındaki temel nedenin cinsel uyarılma değil, kadın düşmanlığı olduğunu düşünür. Toplu tecavüzün bir işlevi, erkek asker grupları arasında uyumu teşvik etmektir. Bireysel olarak tecavüz etmeyen erkekler, dışlanmış olmaktan kaçınmak için bunu erkek grubu içindeki bir gösterinin parçası olarak yaparlar.

Cinsel saldırganlığın arkasındaki temel nedenin cinsel uyarılma değil, kadın düşmanlığı olduğunu düşünülmektedir.

Savaş mültecileri

Dünyadaki mültecilerin ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin %80'i kadın ve çocuklardır. 1990'larda insanların savaş nedeniyle yerlerinden edilmesinin halk sağlığı üzerinde birçok durumda çatışmanın kendisinden daha ciddi etkileri oldu. Bu gruplarda en ağır bedeli ödeyenlerin kadınlar olduğu söylenebilir. Yukarıda örnekleri verilen yoksulluk ve cinsel sömürünün kadınlar tarafından daha şiddetli yaşandığını biliyoruz. Savaş mültecileri arasında anne-bebek ölüm oranları çok yüksek. Cinsiyete dayalı çok az veri olmasına rağmen, bulgular,

mülteci kadın ve kız çocuklarının, sağlık hizmeti sistemleri ve mülteciler için gıda sağlanması nedeniyle erkeklere ve oğlan çocuklarına göre daha yüksek bir ölüm oranına sahip olduğunu göstermektedir. Belgelenmiş birkaç vakadan birinde, Bangladeş'teki bir mülteci kampında, 1 yaşından küçük Burmalı kızlar erkeklerin iki katı, 5 yaşın üzerindeki kızlar ve kadınlar erkeklerin 3,5 katı oranında öldü. Başka bir durumda, kadınların reisi olduğu Ruandalı mülteci aileleri, doğu Zaire mülteci kampında erkeklerin reisi olduğu ailelerden daha fazla yetersiz beslenmeye maruz kaldı.

Dünyadaki mültecilerin ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin %80'i kadın ve çocuklardır.

Sonuç

Aslanlar kendi tarihlerini yazana kadar avcılarının hikayelerini dinleyeceğiz. Afgan Atasözü

Savaş sırasında kadınların yaşamları doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedir. Bu yazımda bazı örnekler vermeye çalıştım. En son olanlar hariç, tüm savaşların tarihi yazılmıştır. Ancak bunların hepsi büyük ölçüde erkekler tarafından yazılan öznel yorumlardır ve daha kapsamlı tarihlere sahip olmamızı sağlayabilecek olan kadın hareketinin güçlenmesidir.

Bugün savaşın maliyeti ve savaşa hazır olma, muhtemelen tarihin herhangi bir zamanından daha fazladır. Savaş zamanlarında askeri harcamalar birincil öneme sahiptir. Bu harcamalar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında değişen yoksulluk oranları dikkate alınmadan sağlık ve eğitim harcamalarında yapılan kesintilerle karşılanmaktadır.

Barışı korumanın önemli bir ön koşulu, cinsiyetçi toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesine son vermektir. İnkarı sona erdirmek ve savaşın toplumsal cinsiyet üzerindeki etkisiyle yüzleşmek hem cinsiyetçiliği hem de savaş sistemini değiştirmede önemli bir adımdır. Bu mücadelenin öncülerinden biri, 1915'te Lahey Barış Kongresi'nde savaş zamanında tecavüze karşı örgütlenmek için adımlar atan, 1931'de Nobel Barış Ödülü'nü kazanan J. Addams'dı. "Ölümden daha kötüsü savunmasızlıktır. Savaştaki şiddete maruz kalan kadınlar nasıl yeniden güçlü olabilir?" Savaş zamanı tecavüzün önündeki engellerin klinik yönü o kongrede tartışılmıştı ve daha uzun süre tartışılmaya devam edecek. Hukuki açıdan ise, Bosnalı kadınlara tecavüz eden üç Sırp askerinin La Hague Savaş Suçları Mahkemesi'nde insanlığa karşı suç işlemekten hüküm giymiş olmasının çok önemli bir adım olduğunu söyleyebiliriz. Tecavüze, insanlığa karşı bir suç olarak yapılan ilk referanstır. Ancak BM kararlarının bile dikkate alınmadığı bir dünyada, ancak çalışmamızı, zamanımızı ve bilimsel birikimimizi savaşları önlemek için kullanmayı başarabilirsek ve geniş ekonomik ve sosyopolitik bağlamı asla göz ardı etmeyebilirsek, savaşın açtığı yaralarla mücadelemiz daha etkili olabilir. Nihai hedefimiz savaşları kazanmak değil, barışı kazanmak olmalıdır.

Bu makalenin bir versiyonu ilk olarak VIII. ECOTS, Berlin'de 22-25 Mart 2003'te sunuldu.

İngilizceden Suzan Saner tarafından çevrilmiştir

Kaynaklar

- Ashford MA and Huet-Voughn Y The impact of war 186-196 -Levy BS, Sidel V W War and Public Health 2001 American Association of Public Health
- Calhoun PS, Beckham JC, Feldman ME, Barefoot JC, Haney T, Bosworth HB. Partners' Rating of Combat Veterans' Anger JTD: 15, 132-136 2002
- Dobie DJ, Kivvlahan DR, Maynard C, Bush KR, McFall M, Epler AJ, Bradley KA Screening for PTSD in female Veteran's Affairs Patients: validation of the PTSD checklist
- Friedeman MJ, Schnurr PP, McDonagh-Coyle A 1994 PTSD in the Military Veteran Psychiatry Clinics of North America 17,265-277
- Gallegher JG, Rigs DS, Byrne CA, Weathers FW Female Partners' estimations of Male Veterans' Combat-Related PTSD Severity JTS 11. 367-374 1998
- ICRC 19-21 Feb,2003 "Women facing war" study- Extracts: The International Committee of Red Cross study on the impact of armed conflict on women – Overview
- Hodsworth A Out of the doll house BBC Books London 1988
- Lentin R Gender & Catastrophe Zed Books London 1997
- Levy BS, Sidel V W War and Public Health 2001 American Association of Public Health
- King LA, King D W. Traumatic Stress in Female Veterans. A National Center for PTSD Fact Sheet
- King DW, King LA, Foy DW, Keane TM, Fairbank JA. PTSD in a National Sample of Female and Male Vietnam Veterans: Risk factors, war-zone stressors, and resilience-recovery variables J of Abnormal Psychology, 1999, 108, 164-170
- 22th, 7, 1997- OBSERVER German troops act out rape in NATO training Berlin
- Sawarese VW, Suvak MK, King LA, King DW Relationship among alcohol use, hyperarousal, and marital violence and violence among Vietnam Veterans JTS 14, 717-732. 2001
- Waugh M J. Keeping the Homes Fires Burning 1997 The Psychologist 361War Experiences and PTSD
- Westerink J, Giarratno The impact of PTSD on partners and children of Australian Vietnam Veterans Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 1999 33: 841-847

- Goldstein, J.S., *War and Gender*. 2001, Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Unwin, C., et al., *Women in the Persian Gulf: lack of gender differences in long-term health effects of service in United Kingdom Armed Forces in the 1991 Persian Gulf War*. Mil Med, 2002. 167(5): p. 406-13.
- Pereira, A., *Combat trauma and the diagnosis of post-traumatic stress disorder in female and male veterans*. Mil Med, 2002. 167(1): p. 23-7.

- Kulka, R.A., et al., *Trauma and the Vietnam War generation: report of findings from the National Vietnam Veterans Readjustment Study*. 1990, New York: Brunner/Mazel.
- Hobfoll, S.E., *Conservation of resources: a new attempt at conceptualizing stress*. *American Psychologist*, 1989. 44(3): p. 513-524.
- Wolfe, J., et al., *Sexual harassment and assault as predictors of PTSD symptomatology among U.S. female Persian Gulf War military personnel*. *Journal of Interpersonal Violence*, 1998. 13(1): p. 40-57.
- Street, A.E., J.A. Stafford, and T. Bruce, *Sexual harassment*. *PTSD Research Quarterly*, 2003. 14(1): p. 1-7.
- Ott, J., *Woman Viet Nam Veterans*, in *The Trauma of War: Stress and Recovery in Viet Nam Veterans*, S.M. Sonnerberg, A.S. Blank, and J. Talbott, Editors. 1985, American Psychiatric Press: Washington, D.C. p. 309-318.
- Murray, C.J.L. and A.D. Lopez, eds. *The global burden of disease and injury series, Volume 1: a comprehensive assessment of mortality and disability from diseases, injuries, and risk factors in 1990 and projected to 2020*. 1996, Harvard School of Public Health on behalf of the World Health Organization and the World Bank, Harvard University Press.: Cambridge, MA:.
- Novaco, R.W. and C.M. Chemtob, *Anger and combat-related posttraumatic stress disorder*. *J Trauma Stress*, 2002. 15(2): p. 123-32.
- Chemtob, C.M., et al., *A cognitive action theory of post-traumatic stress disorder*. *Journal of Anxiety Disorders*, 1988. 2: p. 253-275.
- Keane, T.M., et al., *The interrelationship of substance abuse and posttraumatic stress disorder: Epidemiological and clinical considerations.*, in *Recent developments in alcoholism, Vol.6*, M. Galanter, Editor. 1988. p. 27-48.
- Matiskal, A., *Vietnam Wives*. 1996, Lutherville, MD: Sidran Press.

Sorular

1. Modern savaştaki kayıpların çoğu sivildir.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: a. Doğru

2. Mevcut savaş stratejilerinin temel amacı, sivillerin temel ihtiyaçlarına sistematik olarak zarar vermektir.

a. Gıda kaynaklarını yok etmek

b. Kirletici su

- c. hastaneleri yok etmek
- d. Yukarıdakilerin hiçbiri
- e. Yukarıdakilerin hepsi

Cevap: e. Yukarıdakilerin hepsi

3. Kadınları savaştan dışlamak için gerekçeler şunları içerir:

- a. kadınlar savaş alanında yaralı asker görmeye dayanamıyor
- b. kadınlar çok agresif
- c. kadınlar öldürme zorunluluğuna uymayacak
- d. bir ve c
- e. Yukarıdakilerin hepsi

Cevap: d. a ve c (bir argüman, kadınların yeterince agresif olmadığıydı)

4. Askerlik hizmetine katılan kadınların sayısı son yirmi yılda azalmaktadır.

- a. Doğru
- b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış (1973'te kadınlar toplam silahlı kuvvetlerin yaklaşık %2-3'ünü oluşturuyordu. 1998'de kadınlar aktif görev kuvvetlerinin %14'ünü ve askere alınanların %20'sini oluşturuyordu.)

5. Askerlik yapan kadınlar erkeklere göre çok daha fazla psikolojik sorun yaşamaktadır.

- a. Doğru
- b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Silahlı kuvvetlerdeki kadınlar, erkek asker meslektaşlarından daha fazla yorgunluğa, psikolojik sıkıntıya veya TSSB'ye karşı daha savunmasız değildi.

6. Asker erkekler ve kadınlar arasında TSSB'yi karşılaştıran bir çalışmada

- a. Erkekler daha yüksek düzeyde savaş stresi yaşadı
- b. Artan strese maruz kalma, artan TSSB semptomatolojisi ile ilişkilendirildi
- c. Benzer düzeyde strese maruz kalan kadın ve erkeklerin TSSB semptomlarına sahip olma olasılığı eşitti; ve
- d. Yukarıdakilerin hiçbiri
- e. Yukarıdakilerin hepsi

Cevap: e. Yukarıdakilerin hepsi

7. Orduda aktif olan kadınlar, genel nüfustan daha yüksek cinsel istismar riski taşımamaktadır.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Araştırmalarda, orduda aktif olan kadınların genel nüfusa göre daha yüksek cinsel istismar riskine maruz kaldığı bulundu.

8. BM Nüfus Fonu raporlarına göre dünya nüfusunun üçte ikisi yoksulluk içinde yaşıyor ve bu grubun çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Dünya nüfusunun üçte biri yoksulluk içinde yaşıyor ve bu grubun çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor.

9. Savaşlar, aşağıdakileri içeren çeşitli faktörler nedeniyle yoksul kadınlar üzerinde daha da büyük bir etkiye sahiptir:

a. Ekonomik zorluklar nedeniyle işten atılan / düşük ücret alan ilk kişiler kadınlar.

b. Savaştan sonra kadınların önemli bir kısmı dul, terk edilmiş veya boşanmış durumda ve tek ebeveyn olarak evlerinin geçimini sağlamak zorunda kalıyorlar.

c. Erkekler işe alındıklarında kadınlar için yeni iş fırsatları ortaya çıkıyor ve daha sonra erkekler geri döndüğünde işlerini kaybediyorlar.

d. Yukarıdakilerin hiçbiri

e. Yukarıdakilerin hepsi

Cevap: e. Yukarıdakilerin hepsi

10. Küresel bir araştırma, depresif bozuklukların, dünya çapında kadınların yaşadığı nöropsikiyatrik bozukluklardan kaynaklanan engelliliğin %30'unu oluşturduğunu, erkeklerin engelliliğinin ise yalnızca %12,7'sini oluşturduğunu buldu.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: a. Doğru

11. Savaş zamanlarında ruhsal hastalığı olanlar herkesten daha savunmasız değildir.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Ağır ruhsal hastalığı olanlar, savaş zamanlarında en fazla zarar gören gruplardan birini oluşturur.

12. Artan öfke tepkiselliğinin bir yan ürünü olarak, öfke kontrolü sorunları olan gazilerin partnerleri ve çocuklarla olan ilişkilerinde bozulma olması muhtemeldir.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: a. Doğru

13. Savaşta cinsel şiddet, büyük ölçüde karşılanmayan cinsel ihtiyaçlara bir yanittir

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Savaşta cinsel şiddet, büyük ölçüde saldırganlık ve siyasi amaçlarla, yani vatandaşları terörlize etmekle ilgilidir.

14. Savaş bölgelerinde kadınların cinsel sömürsü şunları içerir:

a. trafik işlemleri

b. fuhuş

c. tecavüz

d. Yukarıdakilerin hiçbiri

e. Yukarıdakilerin hepsi

Cevap: e. Yukarıdakilerin hepsi

15. Dünyadaki mülteci nüfusunun %40'ı kadın ve çocuklardır.

a. Doğru

b. Yanlış

Cevap: b. Yanlış. Dünyadaki mülteci nüfusunun %80'i kadın ve çocuklardan oluşuyor.